

KULTUUR

ERSO

sajandaks aastapäevaks uude saali?

„Seisukoht, et kultuur on kulu, võiks hakata mineviku jääma,” ütleb ERSO 95. sünnipäeva eel peadirigent.

KOMMENTAAR

Olari Elts
ERSO peadirigent ja kunstiline juht

Milline on Tallinna esindushoone, see arhitektuuriline maamärk ja tõmbekeskus, või milline oleks Eesti arhitektuuri esindushoone? Vastuseks olen enamjaolt saanud Estonia teatri ja kontserdimaja. Tõele näkku vaadates ei ole aga kumbki neist algupäraselt ehitatud selleks, mis otstarbel neid praegu kasutatakse: teatrisaal ei ole projekteeritud ooperite esitamiseks ja kontserdisaal pole mõeldud sümfooniaorkestri kontsertideks. Teatrisaalist on palju räägitud ja on suur rõõm, et ooperiteatri juurdeehitus on juba riiklikult tähtsate kultuuriobjektide nimekirjas.

Aga kontserdisaal – võib küsida, mis siis sellel ometi viga on? Tegemist on üsna hädapärase alternatiiviga, et

Praegune teatrisaal ei ole projekteeritud ooperite esitamiseks ja kontserdisaal pole mõeldud sümfooniaorkestri kontsertideks.

katta riikliku sümfooniaorkestri vajadusi vähegi aktsepteeritaval tasemel. Akustilise, loomuliku heliga kontsertideks on sobilik saali vajadus vältimatu. Ooperi puhul näib see vajadus olevat üldsusele paremini mõistetav, ent orkestrimuusika puhul ei ole asi loomulikult kuidagi teisiti.

Euroopa ajaloolised kontserdisaalid kerkisid ja arenesid koos orkestritega. Parimad

saalid – Viini Musikverein, Leipzigi vana Gewandhaus, Praha Rudolfinum, Amsterdami Concertgebouw jne – ehitati 1870.–1980. aastatel. Sellele järgnenud kümnendil algas suur *symphony hall*’ide buum ka Ameerikas, kus kerkisid uhked saalid juba peaaegu väljakujunenud orkestrikoosseisudele (Boston, Chicago, Carnegie Hall jne), Euroopas näiteks Varssavis ja Konserthuset Stockholmis.

Lihtsalt liiga väike

1913. a said valmis kaks olulist saali: meie Estonia kontserdisaal ja Viini Konzerthaus. Orkestrikoosseis oli tollal juba selline, nagu teame seda tänapäevast, ning koor ja orkester mahuvad Viinis üsna kenasti lavale ära. Sealses suures saalis on 1800 kohta, Mozarti saal mahutab aga 750 inimest ning see näeb välja päris meie Estonia kontserdisaali moodi.

Estonia kontserdisaal ehitati samal aastal, aga hoopis teistsuguste kontsertide jaoks. Kui sel ajal oleks Eestis olnud samasugune sümfooniaorkester nagu teistes Euroopa riikides, ei oleks see juba siis sinna mitte kuidagi ära mahtunud. Pärast sõda, kui pommitatud Estonia taastati, suurenes hoonet kogumaht küll 1,4 korda, kuid kontserdisaal jäi peaaegu algsetesse mõõtmetesse.

Oluline murrang tekkis kontserdisaalide ehitamises 1960-ndatel, pärast seda, kui Berliinis valmis esimene Hans Scharouni projekteeritud nn *vineyard*’i stiilis kontserdisaal. Sellega sai alguse uut tüüpi saalide, nn *surround hall*’ide ehitamise võidukäik. Publiku paiknemine ringselt ümber orkestri tõi kaasa muutuse nii sellesse, kuidas me praegu kontserte kuulame, kui ka sellesse, kuidas neid vaatame. Kõikidelt istekohtadelt on suurepärase vaade kogu orkestrile, võrdselt hea osasaamine orkestrantide omavahelisest sünergiast. Enamik istekohti ei asu mitte põrandal, vaid

„Lepatriinude jõulud” Rakvere teatris

8. detsembril esietendub lavastuses kehastavad Janno Põldma tegelasi TÜ Viljandi kultuuriakadeemia teatrikunsti 14. lennu tudengid. Lavastaja on Urmas Lennuk, mängivad Saamuel Pilpak, Germa Toonikus, Maria Valk, Luisa Lõhmus jt. **EPL**

Noored diskotantsijad lavastuses „Open Your Heart”

Eesti diskotantsijad esinevad 11. ja 12. detsembril Tallinnas Sõltumatu Tantsu Laval Soome-Taani koreograafi Taneli Tõrmä lavastuses „Open Your Heart”,

milles otsitakse võistlusliku diskotantsu fenomeni kaudu täiskasvanute kadunud tantsurõõmu. Truppi on kaasatud 13 noort Eesti tantsijat. **EPL**

Isegi oma juubelikontserdil on ülikeeruline kogu ERSO-t Estonia saali lavale mahutada. Hooaja avakontsert tänavu septembris

ERSO sooviks endale vineyard’i stiilis saali. Selline on näiteks Stanfordini Bing Concert Hall, mille lavale sobisid ERSO ja Neeme Järvi 2013. aastal hästi.

Foto: erakogu

eri tasanditel ümber orkestri. Publik tuuakse niiviisi orkestrile lähemale ning piir esitaja ja kuulaja vahelt peaaegu kaob. Sellised saalid on ka akustilist intümsemad, stuudioakustikaga pisut sarnasemad. Alates selle sajandi algusest ei ole Eestisse peaaegu ühtegi sellist saali planeeritud suurte (riiklike) toetuste toel tegutsevaks, vaid ikka päris suures osas isemajandavaks.

Panustab majandusse

Seisukoht, et kultuur on kulu, võiks ometi hakata mineviku jääma. Kultuuri ja loomemajanduse majanduslik mõju

on vähemalt sama suur kui riigi põllumajandusel. Kultuuri valdkondlik mõju teistele sektoritele on märkimisväärne ja leiab üha rohkem kinnitust. Kuid siiani ei ole Tallinnas mitte kunagi ehitatud ühtegi ooperiteatri ega sümfooniaorkestri saali ning praeguseks ei olegi sellist ühefunktsioonilist kontserdisaali enam mõtet planeerida.

20. sajandi alguses valminud Estonia kontserdisaal ei vastanud valmimisest saadik orkestrimuusika vajadustele. Isegi oma juubelikontserdil on ülikeeruline kogu ERSO-t Estonia saali lavale mahutada.

Saalis puudub igasugune digivalmidus, isegi piisavalt suurt ekraani on võimatu paigaldada.

Samuti puudub praeguses saalis igasugune digivalmidus, isegi piisavalt suurt ekraani on võimatu paigaldada, sest lühtrid varjutavad vaatevälja. Eesti rahvusringhääling ei saa lavalt korralikku teleülekanne teha. Lava on aja jooksul korduvalt suuremaks ehitatud ja seepärast on see juba ammu minetanud normaalsed akustilised parameetrid. Saal on kitsas, mistõttu kindlalt niivõrd alates hakkab heli n-ö pendeldama, tekitades palju asjatut müra.

Nüüdisaegne kontserdimaja kaasaks loomemajanduse sektoreid, teeks lõpu Eesti filharmoonia kammerkoori häbiväärselt kesistele töötingimustele, annaks lõpuks ometi esimese väärrika kodu meie rahvusorkestrile ning pakuks tänu nüüdisaegsele heli- ja visuaaltehnika koostöövõimalusi. Mõistlik olekski meil

TÄHTPÄEV
ERSO 95

Detsembris tähistavad ühiselt 95. sünnipäeva ERSO ja Eesti rahvusringhääling. 10. detsembri keskpäeval toimub tuleviku kontserdimaja võimalikke lahendusi käsitlev ümarlaud, kus osalevad teiste seas kultuuriminister **Tiit Terik**, Tallinna linnaeape **Mihhail Kõivart** ja ERSO juht **Olari Elts**. Sama päeva õhtul toimuvatel pidulikel juubelikontserdil on ERSO ees orkestri enda solistid: orkestri kontsertmeister **Triin Ruubel** ja **Arvo Leibur** ning tsellorühma kontsertmeister **Theodor Sink**. Kava on kokku pannud ERSO peadirigent ja kunstiline juht **Olari Elts**. 10. detsembril kell 18 on Estonia kontserdisaalis eelkontsert, kell 19 algab sealsamas juubelikontsert.

nüüd hüpata üle sajandi ja ehitada lõpuks ära see Tallinnas puuduolev (kultuuriline) tõmbekeskus. Valminud on ju nii mõnigi regionaalarengu seisukohast oluline objekt, nagu näiteks Pärnu ja Jõhvi kontserdimaja. Mida kujutab endast Tallinn ilma pealinnale väärilise, kogu Eestit toetava ja jõustava, identiteeti loova kultuurikeskuse?

Mida kujutab endast Tallinn ilma pealinnale väärilise kultuurikeskuse?

Sünergilised paigad, mis on linna kui elukeskkonna südameks, on näiteks New World Center Miamis, arhitektide lemmik Casa da Música Portos ja Southbank Centre Londonis. Mida on meil ette näidata? Kas ehk ka eesti muusika ei ole ennast piisavalt tõestanud? Ikka veel? ●